

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

DODEN VAN DIEREN AAN HET LICHT

VERSCHUIVENDE VISIES, VERANDERENDE DISCUSSIES

SAMENVATTING

Doel en activiteiten van de raad

De Raad voor Dierenangelegenheden (RDA) is een onafhankelijke raad van deskundigen die de bewindspersonen op het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) gevraagd en op eigen initiatief adviseert over multidisciplinaire vraagstukken op het gebied van dierenwelzijn inclusief diergezondheid en ethische vraagstukken. De RDA bestaat uit circa 40 leden met zeer uiteenlopende achtergrond en deskundigheid, die zitting hebben op persoonlijke titel en zonder last of ruggespraak.

De Raad voor Dierenangelegenheden behandelt vraagstukken over de volle breedte van het dierbeleid: over productie- en proefdieren, over hobby- en gezelschapsdieren en over gehouden en 'in het wild levende' dieren.

De Raad legt het resultaat van zijn beraadslagingen neer in een zogenaamde zienswijze. Die geeft een overzicht van wetenschappelijke en maatschappelijke achtergronden van een vraagstuk, en adviseert over beleidsrichtingen en oplossingsrichtingen voor dilemma's. Consensus is niet noodzakelijk, een zienswijze van de Raad kan minderheidsstandpunten bevatten.

Woord vooraf

Steeds meer Nederlanders gunnen dieren een waardig bestaan en willen dieren niet zien lijden. Onze relatie met dieren verandert. Dat blijkt uit de RDA-studie Staat van het Dier (2019). Waar we ooit de mens beschouwden als heerser, gaan we nu dieren steeds meer zien als partner.

Hoe verhoudt zich dat tot het doden van dieren? Vroeger bekeken we het vooral vanuit het menselijk belang. Waar gaat het schuren als we het belang en het welzijn van het dier centraal stellen? Kunnen we ook verbeteringen voor dieren bereiken?

In de zienswijze 'Dodend van dieren aan het licht' hebben we een verkenning uitgevoerd van vijf uiteenlopende redenen om dieren te doden. Per geval beschrijven we knelpunten en geven we specifieke conclusies en aanbevelingen.

Daarnaast hebben we een aantal algemene aanbevelingen geformuleerd die relevant zijn voor elk van de verkende situaties. De belangrijkste is: het doden van dieren mag nooit vanzelfsprekend zijn. Het vraagt aandacht en zorgvuldig-

heid. En dat is een zaak voor iedereen: overheden, sectorpartijen, de wetenschap én burgers. De RDA wil handvatten bieden voor het debat. Nu de zienswijze is gepubliceerd, blijven we graag met alle betrokken partijen in gesprek over dit complexe en ongemakkelijke onderwerp. Want alleen dan kunnen we verbeteringen voor dieren realiseren.

Deze publieksuitgave geeft een beknopte weergave. De integrale versie van de zienswijze 'Dodend van dieren aan het licht' is beschikbaar op de website van de RDA.

Den Haag, mei 2022

Jan Staman, voorzitter

Marc Schakenraad, secretaris

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

DODEN VAN DIEREN AAN HET LICHT

VERSCHUIVENDE VISIES, VERANDERENDE DISCUSSIES

SAMENVATTING

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

Interview forumvoorzitter Franck Meijboom

‘Tonen we voldoende respect bij het doden van dieren?’

Mensen leven op verschillende manieren samen met dieren. In die uiteenlopende situaties zijn er ook verschillende redenen voor het doden van dieren. Dat onderscheid zorgt ervoor dat het binnen dit toch al ongemakkelijke onderwerp op meerdere vlakken schuurt. Met deze zienswijze wil de RDA dit onderwerp beter bespreekbaar maken en wegen tonen voor het verbeteren van dierenwelzijn rondom het doden.

Grip op de complexiteit

De Raad wilde het thema ‘doden van dieren’ over de volle breedte verkennen, vertelt Franck Meijboom, universitair hoofddocent Ethiek aan de Universiteit Utrecht. Hij is de voorzitter van het RDA-forum dat de zienswijze heeft voorbereid. “We hebben een aantal verschillende redenen voor het doden verkend, om grip te krijgen op de diversiteit en de complexiteit van het onderwerp. Hoe kunnen verschillende opvattingen en uitvoeringspraktijken naast elkaar bestaan en zitten daar inconsistenties in? Wat kunnen de betrokkenen in verschillende situaties van elkaar leren?”

De zienswijzen van de RDA worden meestal uitgewerkt door één forum. In dit geval was het onderwerp zo breed, dat werd gekozen voor een kleine kerngroep, aangevuld met werkgroepen die elk een deelonderwerp hebben uitgewerkt. “We zijn erin geslaagd om de omvang en diversiteit van het onderwerp in beeld te krijgen en bij de verschillende redenen de knelpunten te benoemen”, aldus de forumvoorzitter.

Geen one size fits all-oplossingen

Heeft dit eenduidige conclusies opgeleverd? Meijboom: “We hebben nooit de illusie gehad dat we ‘one size fits all’-oplossingen zouden presenteren. Daarvoor zijn de verschillen te groot.” Die hebben onder meer te maken met het doel

Foto: Paul Voorham Fotografie

Forumvoorzitter Franck Meijboom.

van het doden in verschillende situaties, legt hij uit. “Bij bijvoorbeeld dieren die overlast veroorzaken zou je meer preventieve maatregelen kunnen nemen zodat je minder dieren hoeft te doden. Dat gaat niet op bij dieren die we doden voor menselijk nut, want daarbij is doden een intrinsiek doel. Bij overlastbeheersing is het een uitvoeringskwestie, bij productiedieren of proefdieren een doeldiscussie.”

Ook tussen situaties met hetzelfde doel kunnen de afwegingen en de uitvoering sterk verschillen. “Je kunt mannelijke eendagskuikens in de legpluimveesector niet vergelijken met dieren die niet in het fokprogramma van een dierentuin passen. In beide gevallen zijn het overbodige dieren, maar de situatie en de achterliggende doelen verschillen enorm.”

Onderdeel van systemen

In veel gevallen is de praktijk van het doden ontstaan als onderdeel van een systeem, zegt Meijboom. “Systemen waarbinnen we omgaan met dieren zijn ontwikkeld voor een

bepaald doel. Daarbij is nooit bewust nagedacht over het doden, dat is een sluitstuk. Dat we in de fokkerij van leghennen blijven zitten met onbruikbare haantjes, zien we als een soort ‘collateral damage’. Iets vergelijkbaars zie je met gezelschapsdieren. Als je een hond aanschaft, sta je er niet bij stil dat deze over 14 of 15 jaar ziek kan worden en misschien uit zijn lijden verlost moet worden.” Deze voorbeelden laten zien hoe complex en divers het is, zegt Meijboom. “In beide gevallen gaat het om doden van dieren, maar de redenering is heel anders. Het is dus niet raar dat de praktijk van doden in de onderzochte situaties zo sterk verschilt. Dit houdt ons een spiegel voor: de manier waarop we doden laat zien hoe we met dieren omgaan.”

Preventie is stap 1

Ondanks de grote verscheidenheid toont de zienswijze wel een aantal grote lijnen. Die komen terug in vier algemene aanbevelingen.

“Het streven naar preventie is stap 1. We zeggen in alle gevallen: streef naar minder. Zoek naar mogelijkheden voor preventie of alternatieve oplossingen. Het doden op zichzelf is zelden of nooit in het belang van het dier. Als RDA vinden we dat de mindset moet zijn: het doden is iets bijzonders, waarbij we goed moeten nadenken of het ook anders kan.”

“In een aantal gevallen, zoals bij de productie van vlees of bij bepaalde dierproeven, is doden van dieren een doel op zich. Dat zou je alleen kunnen voorkomen door het systeem ter discussie te stellen. Die discussie hoort er ook bij, maar deze valt buiten de scope van deze zienswijze.”

Duidelijke afwegingskaders

Meijboom noemt als tweede aanbeveling: “We vinden dat er een zorgvuldige afweging moet worden gemaakt, voordat je besluit om dieren te doden. Wat zijn de consequenties voor de dieren in kwestie en welke belangen spelen er nog meer? De RDA vindt dat je dat dicht bij de mensen in de praktijk moet neerleggen, door te zorgen voor duidelijke afwegingskaders.”

Denk vanuit het dier

De derde aanbeveling is: denk meer vanuit welzijn van dieren. “Zie ongewenste dieren niet alleen als ‘collateral damage’, maar als levende wezens met een intrinsieke waarde. Dat geldt overigens niet alleen voor grote systemen waarin het dier in de verdrukking komt, het speelt net zo goed in de relatie met een huisdier, bijvoorbeeld als de eigenaar zijn hond of kat onnodig laat lijden omdat hij geen afscheid wil nemen. Ook dat gaat over welzijn.”

Opleiding en voorlichting zijn daarvoor belangrijk. “Als je voor je werk dieren doodt, moet je weten wat je doet. En voor gezelschapsdieren zeggen we: zorg ervoor dat mensen zich realiseren waar ze aan beginnen als ze de verantwoordelijkheid voor een dier op zich nemen.”

Kies voor een verantwoorde uitvoering

De laatste aanbeveling is: zorg voor een verantwoorde uitvoering. “Als je de stappen uit de andere drie aanbevelingen hebt doorlopen, kies dan voor een verantwoorde uitvoering van de handeling, met een methode die zo min mogelijk impact heeft op het welzijn van het dier, uitgevoerd door vakbekwame mensen.”

Nee, tenzij-houding

Forumvoorzitter Meijboom vat de aanbevelingen samen als een ‘nee, tenzij’-houding’. Hij vindt dat ze goed weerspiegelen wat er in de samenleving leeft. “We zagen het al in onze studie ‘Staat van het dier’ in 2019: de manier waarop we tegen dieren aankijken is veranderd. Niet voor niets is de erkenning van de intrinsieke waarde van dieren in de wet verankerd. In deze zienswijze komen we daar ook op uit, vanuit zeer uiteenlopende situaties. Zie het dier niet als een ding, maar als wezen met een eigen waarde. Daarom zeggen we rond het doden van dieren: let niet alleen op het voorkomen van lijden, maar vraag je af: tonen we voldoende respect; en als we dieren doden, welk doel staat daar dan tegenover.”

Van doodnormaal naar een leven

Doden is onderdeel van onze omgang met dieren.

Hoe kunnen we dierenwelzijn een centrale plaats geven in het gesprek over dit ongemakkelijke onderwerp?

Verschillende situaties roepen specifieke vragen op

1 Overlast

Dieren waar mensen last van hebben.

Is doden de enige oplossing of is preventie mogelijk?

2 Lijden

Dieren met uitzichtloos of ondraaglijk leed.

Wat is lijden, wanneer moet een dier worden gedood?

3 Ongewenst

Dieren die volgens mensen niet in een systeem passen.

Is doden acceptabel, zijn er andere oplossingen?

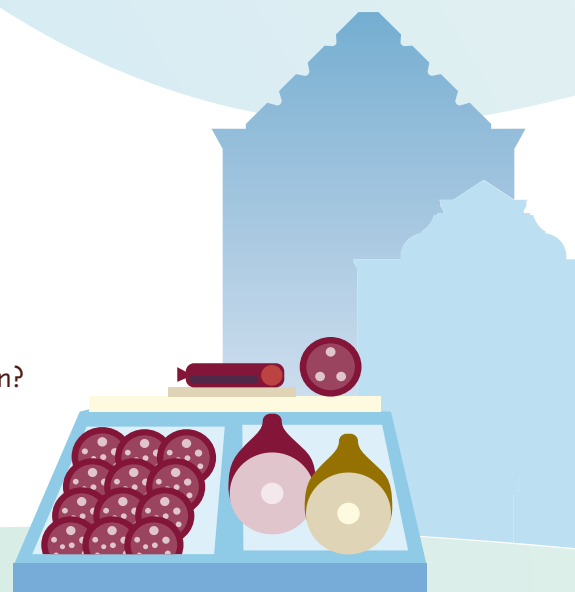
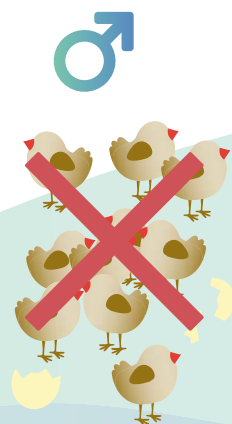
dige discussie

4 Dierziektebestrijding

Dieren die gedood worden vanwege een gezondheidsrisico. Zijn ruiming en acceptabel, is het mogelijk om deze te beperken of te voorkomen?

5 Menselijk nut

Dieren die gedood worden voor menselijk nut. Wordt bij het doden van productiedieren of proefdieren voldoende rekening gehouden met het welzijn van deze dieren?

Conclusie

Het doden van dieren mag nooit vanzelfsprekend zijn. Het vraagt aandacht en zorgvuldigheid.

Aanbevelingen

1. Streef naar preventie: minder doden
2. Neem een zorgvuldige afweging als basis
3. Denk vanuit dierenwelzijn
4. Zorg voor een verantwoorde uitvoering

Korte weergave van de zienswijze

Achtergrond en aanleiding

Het doden van dieren is een onlosmakelijk onderdeel van onze omgang met dieren. Het is een ongemakkelijk thema dat vragen oproept. Dat er met het doden van dieren in verschillende situaties op een andere manier wordt omgegaan maakt het nog ingewikkelder. Denk aan het doden van een dier dat overlast geeft of het euthanaseren van een geliefd huisdier. Zijn deze verschillen bezwaarlijk en moeten we dit veranderen, of zijn ze goed te verdedigen omdat er steeds andere belangen en waardenafwegingen spelen?

In 'Staat van het Dier' (2019) constateerde de RDA dat de houding van mensen ten opzichte van dieren is veranderd. Nederlanders hebben nu meer respect voor dieren en inbreuken op dierenwelzijn worden minder geaccepteerd. Mensen verplaatsen zich meer in dieren en vinden dat dieren rechten hebben, bijvoorbeeld het recht op een waardig bestaan en goede verzorging. Wat betekent deze veranderende mens-

Duiven kunnen overlast veroorzaken in steden.

dierrelatie voor de opvattingen over het doden van dieren? Die vraag is niet gemakkelijk te beantwoorden. Het is een breed en veelomvattend thema waarbinnen de verschillen tussen redenen om te doden niet zwart-wit zijn.

Doel: aanzet publiek debat

In deze zienswijze beschrijft de RDA het 'landschap' van het doden van dieren aan de hand van vijf verschillende redenen: het voorkomen of beheersen van overlast, het beëindigen van lijden, het niet voldoen aan het beoogde doel, dierziektebestrijding en het nut voor de mens. Daarbij wordt ingegaan op verschillende situaties en de specifieke bijbehorende vragen, conflicten en dilemma's.

Het doel van deze zienswijze is om de complexiteit in beeld te brengen en om handvatten te bieden om de diversiteit in het denken en handelen rond het doden van dieren bespreekbaar te maken. Hiermee hoopt de RDA een aanzet te geven voor een breed debat dat ook recht doet aan individuele gevallen en incidenten. Daarnaast wil de RDA wegen tonen om dierenwelzijn rond het doden te verbeteren.

Vijf redenen voor het doden van dieren

Doden om overlast te voorkomen of te beheersen

Jaarlijks worden miljoenen dieren gedood vanwege overlast. Hierbij valt te denken aan bruine ratten die schade aan gebouwen kunnen veroorzaken en volksgezondheidsrisico's met zich meebrengen, hoogrisicohonden die bijtincidenten met grote gevolgen kunnen veroorzaken, of ganzen die gewassen beschadigen.

In alle gevallen van overlast wordt er een afweging gemaakt tussen de mate van overlast of gevaar, mogelijke niet-dodelijke alternatieven, diervriendelijkheid van de dodingsmethode en

Het beëindigen van lijden wordt gezien als een legitieme reden om te doden.

emotionele binding. Dit bepaalt of er wordt gedood en in hoeverre het doden wordt geaccepteerd. Het maken van deze afweging kan lastig zijn, omdat het bijvoorbeeld niet bekend is om wat voor aantallen het gaat of de alternatieven onbekende resultaten geven en/of tijdrovender zijn. Daarnaast is er geen eenduidig beleid en is het niet altijd duidelijk wie er verantwoordelijk is. En vaak wordt de oorzaak van het probleem niet aangepakt, waardoor de kans op overlast blijft bestaan. De RDA pleit voor een zorgvuldige afweging bij het beheersen van overlast door dieren en heeft hiervoor een voorzet voor een afwegingskader ontwikkeld. Dit kader erkent de intrinsieke waarde van het dier en gaat uit van het 'nee, tenzij-principe': niet doden, tenzij er serieuze belemmeringen zijn om niet-dodelijke methoden te kiezen.

Doden om lijden te beëindigen

Het beëindigen van uitzichtloos of ondraaglijk lijden wordt vaak gezien als een legitieme reden om te doden: euthanasie als dierenwelzijnsmaatregel. Dit wordt toegepast in uiteenlopende gevallen zoals bij gezelschapsdieren die uitzichtloos lijden, zieke of gewonde productiedieren die niet meer behandeld kunnen worden, hoogrisicohonden in een asiel die niet meer herplaatsbaar zijn en hulpbehoevende dieren in de natuur. Op het eerste gezicht lijkt het euthanaseren goed geregeld. Toch bestaan ook hier schurende kwesties. Zo is het moeilijk om de mate van lijden te definiëren. Wanneer lijdt een dier zodanig dat doden de meest diervriendelijke oplossing is? Een andere schurende kwestie is de ongelijke behandeling in vergelijkbare situaties. Het denken over doden start hier in

alle gevallen bij het belang van het dier, maar factoren zoals financieel belang, emotionele binding en gebrek aan kennis zorgen ervoor dat het ene dier eerder uit zijn lijden wordt verlost dan het andere. Om deze ongelijke behandeling tegen te gaan adviseert de RDA om meer afwegingskaders te ontwikkelen of bestaande afwegingskaders te actualiseren.

Euthanasie van dieren in de natuur

De afweging bij zieke of gewonde dieren in de natuur is lastig. Enerzijds is er een 'afblijfplicht', die zegt dat mensen de natuur zoveel mogelijk met rust moeten laten. Aan de andere kant bestaat er een wettelijke zorgplicht voor hulpbehoevende dieren.

Er zijn methoden toegestaan om een dier uit zijn lijden te verlossen. In de praktijk blijkt het echter vaak lastig om een afweging te maken. De RDA behandelt dit onderwerp uitgebreider in een aparte zienswijze over de opvang van hulpbehoevende wilde dieren die in 2022 wordt verwacht.

Doden van dieren die niet aan het beoogde doel voldoen

Er worden jaarlijks miljoenen dieren gedood omdat ze een ongewenst bijproduct zijn van dierhouderijssystemen of het natuurlijk evenwicht verstoren. Voorbeelden zijn: mannelijke kuikens van legpluimvee, het surplus van dieren die worden gefokt voor onderzoek en voor dierentuinen, raskonijnen die niet de gewenste raskenmerken hebben en wasberen die als exoot in Nederland leven. Het draagvlak voor het doden van ongewenste dieren hangt sterk af van de situatie.

Bij legpluimvee zijn mannelijke kuikens ongeschikt voor het beoogde doel.

Foto: Henk Riswick Fotografie

Voor de bestrijding van vogelgriep worden pluimveebedrijven geruimd.

Die acceptatie lijkt groter als de het doden een nuttig secundair doel dient, zoals voedsel voor andere dieren. Het draagvlak hangt ook af van hoe belangrijk men het primaire doel vindt, de aantallen waar het om gaat, de methode van doden en mogelijke alternatieven. Alternatieven voor doden zijn in alle gevallen beschikbaar of denkbaar, maar roepen bijna altijd nieuwe vragen op over de praktische uitvoerbaarheid, financiële kosten en dierenwelzijn. Media-aandacht draagt bij aan de maatschappelijke discussie. Daarbij krijgen echter niet alle soorten ongewenste dieren evenveel aandacht, bijvoorbeeld doordat registratie ontbreekt. Daarnaast is in het publieke debat niet altijd ruimte voor de complexiteit van de materie. De realiteit is genuanceerd en het doden van ongewenste dieren vraagt om een zorgvuldig gesprek en een goede

afweging. De RDA vindt dat hierbij meer naar het (individuele) dier moet worden gekeken en minder naar de bijdrage van het dier aan het systeem. Aan de hand hiervan kunnen mogelijk systemen worden aangepast om het doden van ongewenste dieren zoveel mogelijk te voorkomen.

Doden in het kader van dierziektebestrijding

In het kader van dierziektebestrijding komt het voor dat groepen productiedieren worden gedood als deze een gezondheidsrisico vormen voor de mens en/of andere (productie) dieren. In de praktijk heet dit 'ruimen'. Hoewel hiervoor wettelijke en procedurele regels zijn, blijft het doden van grote aantallen gezonde dieren een gevoelige kwestie. De maatschappelijke acceptatie van het ruimingsbeleid wordt

ook minder vanzelfsprekend doordat dierenwelzijn en de waarde van een dierenleven een steeds prominentere plaats krijgen in het publieke debat. Nederland heeft in de afgelopen 25 jaar te maken gehad met allerlei uitbraken, met als meest recent de vogelgriep bij pluimvee en het coronavirus bij nertsen. Het ruimen van dieren heeft voor- en nadelen. Het snel doden van dieren in geïnfecteerde populaties voorkomt veel dierenwelzijnsissues. Maar het proces van ruimen kan ook dierenwelzijnscomplicaties en -risico's met zich meebrengen zoals stress en onrust. Het draagvlak voor ruimen is mede afhankelijk van de grootte van bedreiging voor de volksgezondheid en de diervriendelijkheid en effectiviteit van de gebruikte dodingsmethode. De RDA beveelt aan om voortdurend te investeren in de preventie van insleep en verspreiding van infectieziekten. Hierbij is het belangrijk om ook naar mogelijke infectiedruk vanuit niet-gehouden dieren en van mens op dier te kijken. Daarnaast verdient de

inzet van vaccinatie in gehouden (en mogelijk ook in wilde) dierpopulaties aandacht om zo de infectiedynamiek in populaties te veranderen.

Doden voor menselijk nut

Dieren die gedood worden voor menselijk nut vormen de grootste categorie. Deze omvat onder meer productiedieren in de veehouderij, vis en wild voor consumptie en proefdieren voor onderzoek.

Het verschil met de andere redenen voor het doden is dat bij deze categorie van tevoren vast staat dat de dieren gedood worden. De RDA beschouwt dit als maatschappelijk gegeven en reflecteert hier niet op de wenselijkheid ervan.

In deze zienswijze wordt beperkt tot het welzijn van productiedieren op hun laatste levensdag. Dat beslaat het afleveren vanaf de boerderij, het transport en de aankomst en opvang in de slachterij tot aan het doden. Dit traject is omgeven door allerlei

Varkens op weg naar de slachterij, waar ze worden gedood voor de productie van vlees.

wetten en regels voor dierenwelzijn, voedselveiligheid en werk-omstandigheden. Voor de grootste groepen productiedieren (varkens en kippen) wordt daarnaast gewerkt aan aanvullende protocollen. Tussen bedrijven zit echter veel verschil in het ontwikkelen en gebruik van deze protocollen. In de gehele sector ziet de RDA dat een deel verbeteringen heeft doorgevoerd op het gebied van dierenwelzijn en wil blijven ontwikkelen, maar dat er ook bedrijven zijn waar de bereidheid hiervoor ontbreekt en waar dierenwelzijn van ondergeschikt belang is. De beste aanpak daarvoor bestaat uit enerzijds stimuleren van verdere aanpassingen en anderzijds hard optreden tegen inbreuken op dierenwelzijn. Voor kwalitatieve verbeteringen in de slachterij-keten moet de aandacht voor het menselijk handelen en oog voor het individuele dier centraal staan.

Conclusies

Op basis van de vijf onderzochte redenen van doden trekt de RDA vier overkoepelende conclusies:

1. Breed en ongemakkelijk thema

Het doden van dieren is een breed en ongemakkelijk thema dat veel vragen oproept. Het onderwerp is wel in beweging en er gebeurt meer dan wat er in de media en het publieke debat naar voren komt. Zo worden er volop manieren ontwikkeld om het doden van dieren te voorkomen en wordt dierenwelzijn steeds nadrukkelijker meegenomen in nieuwe ontwikkelingen en wetgeving rondom doden.

2. Vanzelfsprekendheid staat ter discussie

De vanzelfsprekendheid van doden staat ter discussie. Het doden wordt als handeling gezien die vraagt om meer aandacht en meer discussie over zowel de uitvoering van de handeling, als over systemen en praktijken die tot het doden van dieren leiden.

3. Ongemak belemmert gesprek

Het ongemak bij doden kan belemmerend werken voor het gesprek erover. Dit ongemak moet ontwikkelingen op het terrein van preventie, zorgvuldige afweging en verantwoorde uitvoering niet in de weg staan. Hiervoor is een breder debat over dit thema noodzakelijk.

4. Zorgplicht brengt verantwoordelijkheden met zich mee

De wettelijke zorgplicht brengt niet alleen de zorg voor het leven van dieren met zich mee, maar ook de verantwoordelijkheid voor het beperken van het doden van dieren en het maken van een zorgvuldige afweging voor het besluit tot doden. Ook betekent dit dat het doden moet worden uitgevoerd door gekwalificeerde personen op het juiste moment.

Aanbevelingen

In lijn met de conclusies komt de RDA tot vier aanbevelingen die relevant zijn voor elk van de beschreven redenen van doden.

1. Streef naar preventie: minder doden

De veranderende positie van het dier in de samenleving en het ongemak bij het doden van dieren vragen om het verminderen of het voorkomen van het doden door preventie. Dat kan door het wegnemen van de noodzaak voor het doden of door alternatieve oplossingen te ontwikkelen. Dat geldt vooral voor dieren die lijden, overlast veroorzaken, ongewenst zijn of geruimd worden. Bij productiedieren en proefdieren is het doden soms noodzakelijk om het doel te kunnen bereiken.

2. Neem een zorgvuldige afweging als basis

De erkenning van de intrinsieke waarde van dieren maakt dat doden nooit vanzelfsprekend wordt. Elke situatie vraagt om een zorgvuldige afweging, die expliciet maakt welke belangen worden meegenomen en hoe het welzijn van dieren wordt meegewogen. Een afwegingskader kan hierbij helderheid scheppen.

3. Denk vanuit dierenwelzijn

Het is nodig en mogelijk om minder vanuit het systeem te denken en meer vanuit het (individuele) dier. Het doden van dieren maakt vaak onderdeel uit van een bepaald systeem dat dieren als ongewenst, bedreigend, minder aambaar of minder beschermwaardig ziet. Dat kan het verminderen van doden en het borgen van dierenwelzijn in de weg staan.

4. Zorg voor een verantwoorde uitvoering

In elke situatie is het belangrijk dat het doden met de grootst mogelijke zorgvuldigheid wordt uitgevoerd door vakbekwame mensen. Bij de keuze van een methode van doden moet een zo klein mogelijke negatieve invloed op de betrokken dieren en mensen leidend zijn. Hierbij dient regelgeving onderzocht te worden op conflicten die dierenwelzijnsverbeteringen belemmeren.

Deze vier aanbevelingen zijn een zaak voor iedereen: alle overheden, de sectorpartijen, de wetenschap én burgers. Hoewel de zienswijze geen eenvoudige oplossingen biedt voor de schurende kwesties, kan deze een breder debat over het doden van dieren faciliteren. De RDA blijft daarbij graag met alle betrokkenen in gesprek.

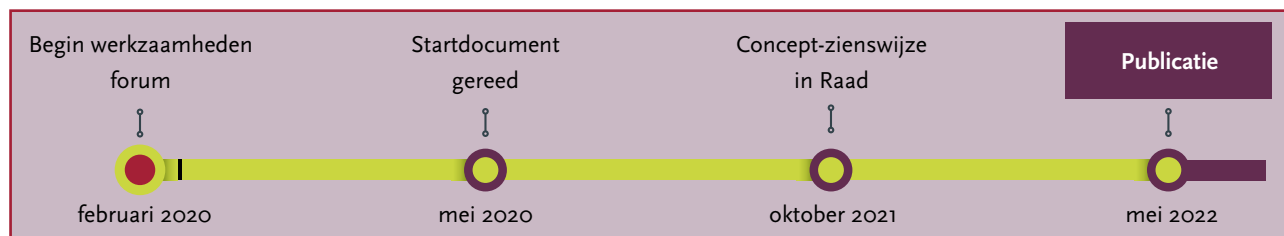
Reflectie door Bas Haring

Wat is het probleem van het doden van dieren? Deze vraag is het vertrekpunt van de reflectie van wetenschapsfilosoof en RDA-lid Bas Haring. Hij gaat op zoek naar het antwoord aan de hand van een aantal redenen waarom de dood in het algemeen problematisch is.

In zijn betoog concludeert hij dat veel van die denkbare redenen niet verklaren wat specifiek het doden van dieren zo ongemakkelijk maakt. De verklaring ligt volgens hem in het feit dat het doden de waarde van het leven te veel relateert en doordat het onomkeerbaar is.

Daarmee heeft Haring, zoals hij zelf zegt, ‘een rudimentair antwoord’ gevonden. Hij verwacht dat het ongemakkelijke onderwerp nog wel een tijdje actueel zal zijn en onze aandacht blijft vragen. “Maar hoe dan ook denk ik dat het belangrijk is om zakelijk en rationeel te blijven in dit onderwerp dat ons ook zo raakt.”

De reflectie door Bas Haring is opgenomen als bijlage van de zienswijze ‘Dodend van dieren aan het licht.’

Bijlage

Samenstelling forum en raad

Deze zienswijze van de Raad voor Dierenaangelegenheden is voorbereid onder leiding van dr. F.L.B. (Franck) Meijboom door een kerngroep bestaande uit prof.dr.ir. B. (Bas) Kemp, dr. L.J.A. (Len) Lipman (vanaf 1 september 2020), drs. L. (Lisette) de Ruigh (tot 1 september 2020), mr. drs. J. (Jan) Staman en drs. R.A. (Ruud) Tombrock. De kerngroep werd ondersteund door adjunct-secretarissen dr. T.J. (Tamara) Bergstra en ir. R. (Ruud) Pothoven, en secretaris ir. M.H.W. (Marc) Schakenraad.

Voor de uitwerking is gewerkt met verschillende subgroepen, waaraan verschillende RDA-leden, oud-leden, Jong RDA-leden en RDA-teamleden hebben bijgedragen.

De concept-zienswijze is ter beoordeling voorgelegd aan de gehele Raad en aan Jong RDA. Deze zienswijze is daarmee een product van de hele Raad.

De RDA bestond op 1 oktober 2021 uit de volgende leden:

Prof. dr. J.J.M. van Alphen
Dr.ir. G.B.C. Backus
J.P. van den Berg
W.T.A.A.G.M. van den Bergh
Prof.dr.ir. I.J.M. de Boer
Dr. J.J.L. Candel MA
Drs. H.R. Chalmers Hoyneck van Papendrecht
Prof.dr.ir. G.M. van Dijk
Dr. N. Endenburg PhD
Prof.dr.ir. J.W. Erisman
Prof. dr. R. Gehring
Drs. D. van Gennep
Prof. dr. M.A.M. Groenen
Prof. dr. S. Haring
Prof.dr.ir. L.A. den Hartog
A.L. ten Have-Mellema
Prof.dr.ir. J.A.P. Heesterbeek
Drs. G. Hofstra
J.A.M. Huijbers
Prof.dr.ir. A. van Huis
Prof.dr.ir. B. Kemp

A. Kemps
Dr. L.J.A. Lipman
Dr. F.L.B. Meijboom
Drs. F.E. Rietkerk
Mr. C.W. Ripmeester
Prof.dr.ir. T.B. Rodenburg
Dr. M.C.Th. Scholten
Prof. dr. Y.H. Schukken
Ir. G.C. Six
Drs. M. Slob
Prof. dr. G.R. de Snoo
Mr. drs. J. Staman, voorzitter
Dr.ir. J.W.G.M. Swinkels
Drs. R.A. Tombrock
Prof.dr.ir. J.C.M. van Trijp
Dr. H.A.P. Urlings
Dr. J.B.F. van der Valk
J. van de Ven
Drs. F.A.L.M. Verstappen

Secretaris van de Raad is ir. M.H.W. Schakenraad

2022, Raad voor Dierenaangelegenheden, Den Haag

© Sommige rechten zijn voorbehouden / Some rights reserved
Voor deze uitgave zijn gebruiksrechten van toepassing zoals vastgelegd in de Creative Commons licentie Naamsvermelding 3.0 Nederland. Voor de volledige tekst van deze licentie zie <http://www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl/>

Productie en eindredactie:

Bert Kleiboer

Foto omslag:

R.S. Hadfield ARPS / Adobe Stock

Foto's binnenwerk:

Copyright vermeld bij de foto

Infographic:

VormVijf

Opmaak en drukwerk:

Xerox/Osage, Den Haag

www.rda.nl

Raad voor Dierenaangelegenheden

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC Den Haag

RAAD VOOR DIERENAANGELEGENHEDEN

Bij de productie van deze samenvatting is gebruik gemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloorvrij gebleekt en 100% gerecycled.